

Antimikrobiální rezistence v půdě

Léčba infekčních, mikroorganismy vyvolaných, onemocnění s využitím antimikrobik je dnes zcela běžná a už v humánní nebo veterinární medicíně. Současně s používáním antimikrobik však vzniká i tlak na rozvoj rezistence mikroorganismů k jejich účinkům. O co se konkrétně jedná? Antimikrobika jsou látky působící proti mikroorganismům, tj. proti bakteriím, virům, houbám a parazitům. Rezistence k antimikrobikům je schopnost organismu odolat účinku antimikrobik, ke kterým byl původně vnímavý. Výskyt rezistence k antimikrobním látkám (AMR) je v současné době považován za celosvětový problém.

Rezistence k antimikrobikům může být přirozená a získaná. Přirozená rezistence se vyskytuje u bakterií, aniž by byly ve styku s antibakteriální látkou (antibiotikem), získaná rezistence je výsledkem mutací po kontaktu s antibiotikem nebo vznikne získáním genetického materiálu. Oba tyto typy se pak mohou přenášet z mateřské buňky na dceřinou (tzv. vertikální přenos), anebo mezi bakteriemi pomocí mobilních elementů/buněčných organel (tzv. horizontální přenos). V podstatě jde o to, že si dvě bakterie vymění část svého genetického materiálu. Z hlediska šíření rezistence k antimikrobikům a také nejvýznamnější z pohledu epidemiologického je právě horizontální přenos.

V souvislosti s přenosem genů rezistence na člověka, případně hospodářská i divoká zvířata, může být osud antibiotik a genů rezistence zjednodušen výjádřen například takto:

léčba – výkaly – organické hnojivo (hnůj, kejda, ...) – půda (– plodina) – člověk, zvíře

K ohrožení zdraví lidí a zvířat by mohlo docházet buď prostřednictvím potravního řetězce, nebo přímým kontaktem s půdou.

V roce 2019 byl schválen Akční plán Národního antibiotického programu, jehož jedna část se týká sledování veterinárních antibiotik (a rezistence k nim) v půdě. Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský je odpovědným řešitelem tohoto úkolu, a to ve spolupráci s Ústavem pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv (ÚSKVBL), Chemickou fakultou VUT Brno (FCH VUT) a Výzkumným ústavem veterinárního lékařství, v.v.i. (VÚVeL).

V tomtéž roce vznikla v rámci uvedeného úkolu zpráva, ve které byly, na základě údajů o spotřebách veterinárních léčiv v České republice a údajů o jejich možném setrvání v prostředí, vytypo-

vány skupiny léčiv a jednotlivé léčivé látky významné z hlediska výskytu rezistence. Dále zpráva obsahovala přehled půdních vlastností, které by mohly ovlivňovat výskyt genů rezistence v půdě a fungující systémy sledování kvality půd a jejich možné využití k monitoringu AMR. V neposlední řadě zpráva zahrnovala i výsledky malé pilotní studie.

Mezi skupiny látek, včetně látek samotných, byly vybrány látky významné z hlediska výskytu rezistence k antimikrobikům, mnohé z nich navíc s potenciálem akumulace v životním prostředí:

- tetracykliny, zejména chlor-tetracyklin,
- sulfonamidy, z nich sulfadimidin, sulfamethoxazol, sulfadiazin (používaný obzvláště u prasat, významně méně u kura domácího a nejméně u skotu),
- polypeptidy, především kolistin (používaný u prasat, v minimálním množství v chovech drůbeže, a ještě méně u telat skotu),
- fluorochinolony, a to enrofloxacin – do půdy přechází i jeho

metabolit ciprofloxacin (chovy drůbeže, méně prasat)

■ makrolidy a jejich zástupce tylostin (léčba prasat, skotu a drůbeže).

Vyšetření půdních vzorků

V rámci primární pilotní studie bylo vyšetřeno 21 půdních vzorků odebraných z vybraných monitorovacích ploch Bazálního monitoringu půd (síť ÚKZÚZ zahrnující 214 ploch sloužících k dlouhodobému sledování půdy). Jednalo se 16 vzorků orných půd a pět vzorků půd odebraných z trvalých travních porostů. U všech vzorků byly k dispozici informace o aplikovaných statkových hnojivech (hnůj, kejda, močůvka, drůbeží podestýlka, pastva), čtyři plochy nebyly hnojené. Metagenomickou analýzou bylo zjištěno, že půda je běžně nositelem přirozených mechanismů rezistence a zároveň nebyly v uvedeném výběru nalezeny žádné geny se získanou rezistenční, a to ani ve vzorkech z ploch, které byly organicky hnojeny

pouhý rok před odběrem vzorku. Ve vzorcích z travních porostů nebyly dokonce detekovány žádné geny rezistence (ani získané, ani přirozené), dokonce ani na plochách, které byly pravidelně organicky hnojeny.

Kolistin

V následujícím roce jsme se zaměřili na kolistin, který je v chovech hospodářských zvířat (zejména prasat) využíván zejména k léčbě onemocnění zažívacího traktu vyvolaných bakteriemi *E. coli*. Cílem bylo získat poznatky o přetrvávání bakterii *E. coli* s rezistencí ke kolistinu a reziduů kolistinu v půdě.

Na vybrané farmě proběhly odběry kejdy v předem určených intervalech léčby infekce, následně aplikace kejdy na pokusné políčko a pravidelné odběry půdních vzorků.

Ve vzorcích kejdy z období jak před zahájením podávání kolistinu, tak po ukončení léčby nebyla zjištěna přítomnost rezistentních enterobakterií ke kolistinu.

Kejda (odebraná po ukončení medikace a zaočkovaná kmenem *E. coli* s plasmidové vázaným genem rezistence) byla aplikována na pokusné políčko, s cílem prokázat přežívání kmene-nositel rezistence ke kolistinu.

Modelový pokus prokázal přežívání kmene *E. coli* s genem rezistence ke kolistinu v inokulované kejdě po dobu pěti týdnů při pokojové teplotě. V půdě byly kmenny *E. coli* s rezistentním genem prokázány 3 měsíce od aplikace inokulované kejdy. I poté *E. coli* v půdě přežívaly, prokázat je však bylo možné pouze po pomnožení. Rezidua kolistinu nebyla pomocí chemických analýz v půdě nalezena, ani po použití celé řady postupů. Na vině byla patrně silná sorpce kolistinu na půdní organickou hmotu.

Enrofloxacin

V loňském roce jsme se soustředili na další problematické léčivo – enrofloxacin, použití v chovu drůbeže.

(Pokračování na str. 26)

inzerce

Přinesou klid od plevelů v obilninách

Výskyt jednoletých trav je nutné sledovat v celém osevním postupu. V jednotlivých plodinách jejich význam narůstá, proto je třeba používat účinná řešení pro úspěšnou eliminaci. Nový herbicid Incelo® řeší velmi široké spektrum trávovitých plevelů včetně sveřepů, psárky polní a mrvky myší ocásek v obilninách. Ozimé obilniny neošetřené na podzim budou vyžadovat pozornost z hlediska kontroly stavu zaplevelení a výskytu ozimých plevelů.

Proti chundelce metlici a širokemu spektru dvouděložných plevelů je připraven herbicid Husar® Star pro ošetření ihned po otevření jarní vegetace. Granulovaná formulace přináší možnost aplikovat se smáčedlem Mero® nebo v kapalném hnojivu DAM 390. Na pozemky bez zaplevelení travami bude možné použít Sekator® Plus s rozšířenou účinností proti dvouděložným plevelům včetně výtrvalých.

Plevely mu neutečou

Husar® Star hubí jednoleté trávy, zejména chundelkou metlici, lipnicí roční, ježatku kuří nohu, jílkou, výdrol jílkou a oves hluchý. Mezi široký spektrum citlivých dvouděložných plevelů patří kromě běžných plevelů také svízel přítula, pcháč oset, hluchavky, konopice, kakosty, rozrazily, violky, zemědým lékařský a výdrol řepky, slunečnice a máku. Husar® Star doporučujeme aplikovat v dávce 0,3 kg/ha se smáčedlem Mero® v dávce 1 l/ha. Herbicid je určen pro jarní postemergentní ošetření ozimé pšenice, ozimé žita a ozimého triticale od začátku odnožování až do fáze 2. kolénka. Z hlediska antirezistentní strategie, pokrytí problémových, obtížně hubitelých a výtrvalých plevelů je doporučeno používat plnou dávku. Husar® Star lze kombinovat s běžně používanými fungicidy, insekticidy, regulátory růstu na bázi chlormequat chloridu a prohexadionu (Fabulis® OD), s ověrenými listovými hnojivy a ka-

palným hnojivem DAM 390. V případě kombinace s DAM 390 není možné již přidávat smáčedlo. Jeho použití není vyloučeno z OP II. stupně podzemních a povrchových vod a lze jej použít na svažitých pozemcích.

Umí všechny důležité trávy

Incelo® hubí velmi široké spektrum jednoletých trav včetně chundelky metlice, lipnice roční, ježatky kuří nohy, psárky polní, ovsy hluchého, jílkou, sveřepů a mrvky myší ocásek. Potlačuje výdrol ječmene v počátečních růstových fázích. Trávy jsou nejcitlivější do konce odnožování. Chundelka metlice a psárka polní jsou citlivé až do fáze 1. kolénka. Sveřepy jsou citlivé před začátkem odnožování. Z dvouděložných plevelů jsou citlivé (od dávky 0,2 kg/ha) zejména ptačinec prostřední, heřmánkovitý a brukovitý plevel, výdrol řepky, slunečnice a máku, mák vlčí a kamejka rolní.

Herbicid Incelo® se aplikuje v dávce 0,2–0,333 kg/ha podle spektra trav výdrol ječmene v počátečních růstových fázích. Trávy jsou nejcitlivější do konce odnožování. Chundelka metlice a psárka polní jsou citlivé až do fáze 1. kolénka. Sveřepy jsou citlivé před začátkem odnožování. Z dvouděložných plevelů jsou citlivé (od dávky 0,2 kg/ha) zejména ptačinec prostřední, heřmánkovitý a brukovitý plevel, výdrol řepky, slunečnice a máku, mák vlčí a kamejka rolní.

Věnujte pozornost herbicidně neošetřeným plochám obilním

Foto Josef Suchánek

chlormequat chloridu nebo tri-nexapac-ethylu) a s ověrenými listovými hnojivy. Nelze kombinovat s kapalným hnojivem DAM 390. Proti chundelce metlice a lipnicí roční lze aplikovat dávku od 0,2 kg/ha. Proti ovsu hluchému a psárci polní při slabším výskytu je možné použít dávku od 0,25 kg/ha. Jeho použití není vyloučeno z OP II. stupně povrchových vod a na svažích.

statně nebo podle potřeby kombinovat s herbicidem Sekator® OD v dávce 0,1–0,12 l/ha. Pokud se mrvka myší ocásek vyskytuje na podzim, je velmi vhodné zahájit ochranu již v této době herbicidem Cadou® v dávce 0,5 l/ha. Tato dávka velmi účinně potlačuje výskyt sveřepů, které jsou pak citlivější k jarním herbicidům. Sled podzimní a jarní aplikace proti travám naplňuje antirezistentní strategii v podobě střídání účinných látek s rozdílným mechanismem působení.

Trojí silou pro dvouděložným plevelům

Sekator® Plus je určený pro samostatné použití v dávce 0,6 l/ha pro hubení širokého spektra plevelů včetně pcháče osetu, merlíků, chrpy polní, hluchavek, violky rolní, rozrazilu perského a máku vlčího. Sniženou dávku 0,5 l/ha je možné použít v konkurenčeskopných porostech jarní, při slabším zaplevelení a proti plevelům v nižších růstových fázích. Herbicid je velmi vhodný pro ošetření obilnin v osevním postupu s Conviso® Smart cukrovou. Je antirezistentní řady plevelů včetně merlíků a účinkuje proti plevelům růstovým reparam a regenerovaným zbytkům řep. V ozimých obilninách se aplikuje na jaře od fáze počátku

odnožování až do fáze 2. kolénka s ohledem na velikost plevelů. V jarních obilninách se aplikuje od 3. listu do 2. kolénka. Vzhledem k tomu, že herbicid obsahuje růstovou účinnou látku 2,4-D, účinnost podporují vyšší teploty (od 7–10 °C).

Herbicid není omezen z použití v OP II. stupně povrchových vod a lze jej použít na svažitých pozemcích. I když není určen k hubení trávovitých plevelů, při svém použití potlačuje ježatku kuří nohy, chundelku metlici a oves hluchý. Velmi dobré účinky proti výdrolu kulturních plodin včetně ALS tolerantních. Je velmi vhodný do osevních postupů s dalšími ALS tolerantními plodinami. Sekator® Plus není třeba mísit s dalšími herbicidy proti dvouděložným plevelům a smáčedly. Je mísetelný s běžně používanými fungicidy, insekticidy, herbicidy, regulátory růstu na bázi chlormequat chloridu a s ověrenými listovými hnojivy.

Používejte přípravky na ochranu rostlin bezpečně. Před použitím si vždy přectěte označení a informace o přípravku. Respektujte varovné věty a symboly.

Ing. Josef Suchánek
Bayer s. r. o. Praha

Antimikrobiálne ...

(Dokončení ze str. 24)

Úkol byl zaměřen pouze na optimalizaci analytického stanovení enrofloxacinu a jeho metabolitu ciprofloxacinu v různých matričích (půdě, podestýlce, vodě). Na spolupracující farmě s chovem drůbeže jsme odebrali vzorky napájecí vody a podestýlky, opět v přesně stanovených termínech vzhledem k medikaci zvířat. Podestýlka byla aplikována na půdu ve dvou variantách – nespikované (původní z chovu, kde byl enrofloxacin aplikován) a dodatečně spikované (tedy s přidanou přesnou koncentrací enrofloxacinnu). Spikování bylo provedeno těsně před aplikací. Vzorky půdy byly odebrány po dobu 16 týdnů.

Inzerce

Během této doby byl enrofloxacin přítomen v koncentracích až 67 ppb v půdě po aplikaci obohacené podestýlkou a až 35 ppb v půdě po aplikaci původní podestýlky z chovu po aplikaci enrofloxacinu drůbeži. Po počátečním slabinném poklesu koncentrace došlo k nárůstu a poté se již naměřené hodnoty výrazně neměnily. Enrofloxacin může tedy v půdě setrvávat i několik měsíců. Nicméně pro potřeby experimentu byla zvolena nejhorší varianta – aplikace téměř čerstvé podestýlky (zrálá přibližně 4 týdny), přičemž právě v procesu fermentace může dojít ke snížení obsahu antibiotik.

Z dosavadních výsledků tedy vyplývá, že statková hnojiva mo-

hou být zdrojem genů rezistence k antibiotikům a mohou způsobovat kontaminaci půdy, jak geny rezistence k antibiotikům, tak i vlastními antibiotiky. Setrvání genů rezistence a jejich nositelů v půdním prostředí však není z hlediska ohrožení zdraví zvářit a lidí zdaleka tak dlouhodobě, jak jsme se obávali. Přesto ale stále platí, že podání antibiotik má být maximálně cílené a prováděné s rozmyslem, aby byl minimalizován jejich přenos do půdy i selekční tlak vedoucí k rozvoji rezistence.

Mgr. Šárka Poláková
Ústřední kontrolní a zkoušební ústav zemědělský

(fia, čtk) – Neratovická Spolana zmodernizovala výrobu zemědělského hnojiva na provoz seřený k životnímu prostředí a zároveň s vyšší kvalitou produktů. Zvýší tím schopnost vývozu, uvedl mluvčí skupiny Orlen Unipetrol Pavel Kaidl. Investice do technologie podle něj přesáhlá 25 milionů korun. Spolana patří do skupiny Orlen od roku 2016.

„Vracíme se na trh s hnojivem určeným k přímému použití. Jde o první krok v rozvoji produktové škály vicesložkových hnojiv na bázi síranu amonného. Tímto krokem rozšiřujeme své produktové portfolio a zvyšujeme své exportní schopnosti,

ti,“ řekl ředitel Spolany Piotr Kearney. Modernizace se týkala granulované formy hnojiva, které mohou používat zahradkáři i velkoobjemoví zemědělští výrobci.

Spolana letos plánuje výrobu 45 000 tun tohoto typu hnojiva. Obnova zařízení pro výrobu síranu amonného je součástí projektu skupiny Orlen zaměřeného na výrobu ekologicky nezávadných dusíkatých průmyslových hnojiv. „Modernizaci výrobní technologie došlo k výraznému zlepšení kvality vyráběného produktu a celý výrobní proces je nyní maximálně šetrný vůči životnímu prostředí,“ doplnil jednatel Spolany.

Miroslav Falta. Spolana vyrábí různé chemikálie, jako jsou kyselina sírová, kyselina chlorovodíková, oleum a jiné. Je také jediným výrobcem PVC a kaprolaktamu v České republice.

Kaprolaktam je základní surovinou například pro výrobu polyamidových vláken, která se používají třeba při výrobě sportovního oblečení a potřeb pro vodní sporty, zimní sporty či vysokohorskou turistiku a horolezectví. Podle ekologické organizace Arnika je Spolana největším tuzemským znečištěvatelem kvůli vypouštění karcinogenů při výrobě PVC (polyvinylchloridu) a dalších surovin.

Morforegulace a fungicidní ošetření

Řepka olejka je pro zemědělský podnik velmi důležitou tržní plodinou. Proto je nutné ji na jaře ochránit před škůdcí, hlavními houbovými chorobami a také maximálně snížit riziko polehnutí porostu, aby ztráty na výnose byly co nejmenší. Vyšší výkupní cena ze sklizně 2022 je také předpokladem vyšší návratnosti vložených investic do výživy a ochrany.

Lynx je univerzální fungicid proti obvyklým chorobám řepky

Foto archiv firmy

Společnost Corteva Agriscience nabízí osvědčené širokospektrální fungicidy s morforegulačním účinkem v době prodlužování růstu řepky, např. Corinth, Caramba, Lynx i širokospektrální fungicidy s mimořádnou účinností proti hlavním chorobám v době kvetení a dozrávání řepky, např. Azimut, Azbany, Corinth. Novým přípravkem pro rok 2022 v ošetření proti bílé hnilebě (hlízence obecné) je dvousložkový širokospektrální moderní fungicid Kapitan, který navíc přináší excellentní účinnost také proti dalším chorobám řepky. Kapitan je navíc registrován pro použití v máku proti hlavním chorobám.

Ošetření insekticidy proti škůdcům snižuje výskyt chorob

Protože poškození stonků řepky stonkovými krytonosci zvyšuje výskyt houbových chorob, je v prvé řadě nutné řepku správně a včas ošetřit správnými přípravky proti stonkovým krytonoscům. S ohledem na restriky insekticidních mořidel a velmi účinných insekticidů na bázi chlorpyrifosy a thiaklopridu, se zvyšuje a prodlužuje nálet stonkových krytonosců v řepce. Larvy škůdců řepky žírem ve stoncích a navíc poškozené stonky a řapíky listů jsou více napadány houbovými chorobami, zejména fómovou hnilebou stonků, protože obsahuje dvě specializo-

vané účinné látky s přiměřeným vlivem na regulaci porostu. Doporučená dávka je 0,8–1 l/ha. Aplikace přípravku přinese především vysokou účinnost na choroby, menší zkrácení výšky, ale větší zpevnění stonků a zesílení bočních větví. Zkrácením hlavního stonku řepky a zpevněním pletiv zabraňuje polehnutí porostu.

Caramba

Jedná se o fungicid s nejsilnějším morforegulačním účinkem, společně s vysokou účinností proti fómové hnilebě. Cílené použití by mělo být hlavně na porosty, které jsou urostlejší nebo velmi husté, a to především v intenzivních technologích pěstování. Velkou výhodou je i povolené po-

Corinth brání rozšíření všech chorob řepky na podzim i na jaře

Foto archiv firmy

um, ve kterém se tvoří černá až 1 cm velká sklerocia. Silně napadené stonky se rychle lámou. Postupně dochází k odumření rostliny (tzv. nouzovému dozrávání). Aplikační zásah proti hlízence obecné je často tím nejdůležitějším opatřením, jehož opomenutí dokáže snížit předpokládaný výnos semen řepky o 30 až 50 %.

Zamezení rozvoji infekce lze dosáhnout včasné aplikací širokopetrálních fungicidů v období

chorobám řepky. Je specialistou na ošetření proti hlízence. Kapitan se aplikuje do porostu řepky v dávce 1 l/ha v době, kdy začnou opadávat první korunní plátky. Vzhledem k vysokému množství účinných látek v registrované dávce je ovšem možné aplikovat fungicid při vhodných podmínkách i na počátku kvetení řepky. Aplikaci Kapitanu si zabezpečíme kromě preventivního i kurativního účinku. Kapitan vykazuje navíc skvělou účinnost proti černím (Alternaria), fómové hnilebě, plísni zelné a plísni šedé. Kapitan navíc nezůstane na skladě, protože má registrované použití v máku proti hlavním chorobám.

Azimut

Jde o přípravek s osvědčenou kombinací strobilurin + triazol, která přináší preventivní, kurativní a eradikativní účinnosti. Díky vysokému podílu azolové složky je po ošetření patrný rychlý stop-effekt proti chorobám na rostlině řepky. Navíc šešule ve všech patrech zůstávají i po dozrání elastičejší a nepraskají. Významným plusem je i to, že se jedná o přípravek bez omezení aplikace v pásmech OP II. st. zdrojů podzemních i povrchových vod. Registrovaná hektarová dávka je 1 l.

Azbany

Azbany je přípravek obsahující strobilurin. Lze aplikovat sólo (dávka je 0,8–1 l/ha) nebo je vhodné ošetřovat porost v tank-mixu s vhodným triazolem nebo směsi triazolů (např. Lynx nebo Corinth). Tím bude zaručena kromě dlouhodobé preventivní a kurativní účinnosti i ta eradikativní. Zvýší se i odolnost rostlin ke krátkodobým příšuškům. Doporučené tank-mixy jsou např.: Azbany (0,6–0,7 l/ha) + Lynx (0,5–0,7 l/ha) nebo v případě silného infekčního tlaku hlízence lze použít v obou přípravkům maximální registrované dávky Azbany (0,6–0,7 l/ha) + Corinth (0,5–0,7 l/ha).

Kapitan

keteně, zpravidla v termínu prvního opadu květních plátků. Při aplikaci fungicidu do květu řepky nesmíme opomenout dostatečné množství vody, což by nemělo být méně než 300 l/ha, ideálně až 400 l/ha. Výhodné je spojení fungicidní ochrany s ošetřením proti škůdcům (stonkoví krytonosci v prvním termínu, blýskáček a později nálety krytonosců v druhém termínu).

Ošetření řepky proti bílé hnilebě je nutností

K sekundárním infekcím hlízencou dochází v období kvetení řepky. První známkou napadení jsou protáhlé vodnaté skvrny na bočních větvích řepky. Skvrny rychle šednou, často mívají stříbrný nádech. Uvnitř stonku později vzniká bílá vatovité myceli-

ti. Ing. Petr Vecek
Corteva Agriscience